

Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΠΡΩΗΝ ΧΡΗΣΤΩΝ

Βασίλης Γκιτάκος (DEA)

Κοινωνιολόγος¹

Άννα Τσιμπουκλή (PhD)

Εκπαιδευτική Ψυχολόγος²

Το παρακάτω κείμενο ασχολείται με την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου προγράμματος εκπαίδευσης που απευθύνεται σε χρήστες ουσιών στη φάση της θεραπείας. Τα ερευνητικά και κλινικά δεδομένα δείχνουν ότι οι περισσότεροι χρήστες ουσιών εγκαταλείπουν το σχολείο αρκετά νωρίς και συχνά η διακοπή από το σχολείο συμπίπτει με την έναρξη της χρήσης. Κατά την εισαγωγή τους στη θεραπεία καλούνται να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες της επαγγελματικής αποκατάστασης, έχοντας σημαντικές εκπαιδευτικές και επαγγελματικές ελλείψεις. Τα τελευταία χρόνια ένα μέρος των προσπαθειών του ΚΕΘΕΑ στρέφεται στην εργασιακή αποκατάσταση των τοξικοεξαρτημένων με την αντίστοιχη ανάπτυξη προγραμμάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Το άρθρο διαπραγματεύεται το θέμα και τα ποιοτικά αποτελέσματα της εφαρμογής ενός τέτοιου προγράμματος σε ένα από τα θεραπευτικά προγράμματα του ΚΕΘΕΑ.

Εισαγωγή:

“Η εκπαίδευση είναι η καλύτερη πρόληψη”. Με την φράση αυτή τελειώνουν συνήθως οι ομιλίες ή τα κείμενα που αναφέρονται στην αντιμετώπιση του προβλήματος των ψυχοτρόπων ουσιών και όχι άδικα, καθώς η εκπαίδευση διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην προσπάθεια της απεξάρτησης από ψυχοτρόπες ουσίες.

Οι μελέτες στο χώρο της τοξικοεξάρτησης δείχνουν ότι όσο πιο χαμηλό είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο του υπό θεραπεία μέλους, τόσο μεγαλύτερη είναι η τάση του να εγκαταλείψει νωρίς τη θεραπευτική Κοινό-

- Ο Βασίλης Γκιτάκος είναι Κοινωνιολόγος, Υπεύθυνος Εκπαίδευσης στο Θεραπευτικό Πρόγραμμα του ΚΕΘΕΑ, “Νόστος”.
- Η Άννα Τσιμπουκλή είναι Εκπαιδευτική Ψυχολόγος, Διδάκτωρ Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, Υπεύθυνη στο Τμήμα Εκπαίδευσης του ΚΕΘΕΑ και Συνεργαζόμενο Επιστημονικό Προσωπικό στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

τητα αλλά και κάθε γενικότερη προσπάθεια για θεραπεία (Kooyman, 1993). Η παρατήρηση αυτή μας οδηγεί στην υπόθεση ότι τα υπό-θεραπεία μέλη, γνωρίζοντας τις μορφωτικές τους ελλείψεις και τα αδιέξοδα που συνδέονται με αυτές, όπως η δυσκολία επαγγελματικής αποκατάστασης με την ολοκλήρωση της θεραπείας, έχουν μειωμένα κίνητρα και κατά συνέπεια λιγότερες πιθανότητες να παραμείνουν και να ολοκληρώσουν τη θεραπεία τους με επιτυχία. Αντίθετα, τα μέλη των θεραπευτικών προγραμμάτων που έχουν αποδεδειγμένα υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο, είναι πιθανότερο να παραμείνουν και περισσότερο καιρό ενταγμένοι στη θεραπευτική διαδικασία.

Τα στοιχεία του ΚΕΘΕΑ για τα έτη 1994-95, (Κοινωνική Εργασία, Τεύχος 42, 1996) επιβεβαιώνουν ότι και για τα δύο φύλα ο μέσος όρος ηλικίας διακοπής του σχολείου ήταν τα 15.3 χρόνια. Επιπλέον στην ίδια έρευνα αναφέρεται ότι το 35.3% των ανδρών είναι απόφοιτοι δημοτικού και το ίδιο ισχύει για το 40.5% των γυναικών.

Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στη “διακοπή” από το σχολείο και στη χρήση ουσιών, καθώς περίπου το 70% των χρηστών δηλώνει ότι έχει εγκαταλείψει το σχολείο αρκετά νωρίς. Οσον αφορά στην ηλικία έναρξης της παράνομης χρήσης δεν παρατηρούμε ιδιαίτερες διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα. Λίγο περισσότερες γυναίκες (19.3%) από ότι οι άντρες χρήστες (18.6%) αναφέρουν ότι άρχισαν την παράνομη χρήση σε ηλικία μικρότερη των 14 ετών. Και για τα δύο φύλα παρατηρείται η έναρξη της χρήσης στην ηλικία των 15.8 ετών και συμπίπτει με τη διακοπή από το σχολείο.

Η χρήση ουσιών ενέχει την έκφραση εσωτερικών συγκρούσεων ή ψυχικών διλημμάτων και πιθανόν συνδέεται με την έννοια της κοινωνικοποίησης, η οποία ορίζεται ως ο βαθμός στον οποίο το άτομο είναι σε θέση να επιλύει διλήμματα στην ανάπτυξη της ταυτότητας του. Όταν η κοινωνικοποίηση είναι αποτελεσματική, το άτομο αναπτύσσει συναισθηματικούς δεσμούς με την οικογένεια και το σχολικό ή θεραπευτικό σύστημα, επενδύει και εμπλέκεται στις αντίστοιχες δραστηριότητες και αναπτύσσει ηθικές αξίες που στηρίζονται και στηρίζουν αυτούς τους δεσμούς. Η “διακοπή” λοιπόν από το σχολείο ή από οποιοδήποτε δομημένο κοινωνικό σύστημα και η έναρξη της χρήσης ουσιών, μπορεί να σχετίζονται με το φαινόμενο της ‘μη -κοινωνικοποίησης’ το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει κατ’αρχήν η σχολική κοινότητα και όπου αυτή αποτυγχάνει, η θεραπευτική, αρκετά χρόνια αργότερα.

Η σχολική και η θεραπευτική κοινότητα στην πραγματικότητα στοχεύουν στη ψυχολογική και κοινωνική αλλαγή του ατόμου και στην πλήρη ένταξη του στο κοινωνικό σύστημα και το παρόν άρθρο προτείνει ότι στη διαδικασία απεξάρτησης των χρηστών ουσιών και πλήρους ένταξης τους ως ισότιμα μέλη της κοινωνίας, τα δυο συστήματα οφείλουν να συναντηθούν και να λειτουργήσουν συμπληρωματικά. Στόχος της Θεραπευτικής Κοινότητας είναι η απεξάρτηση αλλά και η ενδυνάμωση του εξαρτημένου, ώστε να καταφέρει να αντιμετωπίζει με δημιουργικό τρόπο το άγχος, να στρέψει την αρνητική εικόνα του εαυτού του σε θετική, να μάθει να διατηρεί τις διαπροσωπικές σχέσεις που τον καλύπτουν συναισθηματικά και τελικά να μπορεί να χαίρεται την ομορφιά της ζωής (Kooyman, 1993). Αυτοί οι στόχοι δεν διαφέρουν καθόλου από τους στόχους της εκπαίδευσης για ενδυνάμωση και ενεργητική ένταξη του ατόμου στη σύγχρονη κοινωνία. Το εκπαιδευτικό, λοιπόν, πρόγραμμα μιας θεραπευτικής κοινότητας λειτουργεί συμπληρωματικά και ενισχύει το θεραπευτικό.

“Όλες οι δραστηριότητες της θεραπευτικής κοινότητας είναι σχεδιασμένες για να παράγουν θεραπευ-

τική και εκπαιδευτική αλλαγή στους συμμετέχοντες και όλοι οι συμμετέχοντες είναι φορείς αυτής της θεραπευτικής και εκπαιδευτικής αλλαγής". (De Leon, 1994).

Ακόμη και τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που διέπουν το μοντέλο της κοινότητας-σαν-μέθοδο (De Leon, 1994) διέπουν την εκπαιδευτική κοινότητα-σαν-μέθοδο, καθώς "δεν υπάρχει πραγματική διαφορά ανάμεσα στην θεραπευτική κοινότητα και το σχολείο, παρά μόνο μια διαφορά στην ένταση με την οποία χρησιμοποιούμε διάφορες τεχνικές". (Broekaert, 1995).

Η συμμετοχή, η ανατροφοδότηση από την ομάδα, τα πρότυπα-μοντέλα συμπεριφοράς, η συλλογικότητα που κατευθύνει την ατομική αλλαγή, οι κοινές αξίες, η δομή και το σύστημα, η ανοιχτή επικοινωνία και η έμφαση στη δημιουργία ανθρώπινων και αληθινών σχέσεων, αποτελούν τους στόχους και τα μέσα και των δύο συστημάτων.

Η πλήρης ένταξη των ατόμων στην κοινωνία συνεκτιμάται από το μορφωτικό τους επίπεδο, την επαγγελματική τους αποκατάσταση, τη συμμετοχή τους σε κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες. Η ύπαρξη ή έλλειψη των παραπάνω στοιχείων, αποδεικνύει την επιτυχία ή την αποτυχία ενός θεραπευτικού προγράμματος στον ίδιο βαθμό που αποδεικνύει την επιτυχία ή την αποτυχία ενός εκπαιδευτικού συστήματος. Τα θεραπευτικά προγράμματα απεξάρτησης δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην πλήρη ένταξη του ατόμου, ως ισότιμο μέλος της κοινωνίας και αποφεύγουν συνειδητά να χαρακτηρίζουν το εξαρτημένο άτομο ως άτομο με ειδικές ανάγκες. Στην πράξη αναγνωρίζουν ότι "η θεραπεία από μόνη της δεν αρκεί στην αντιμετώπιση του προβλήματος και ότι απαιτείται μάλλον μια συντονισμένη κοινωνική προσπάθεια για την αντιμετώπιση των αναγκών της κάθε κοινότητας για πρόληψη, εκπαίδευση, θεραπεία και επαγγελματική αποκατάσταση.

Τα προγράμματα εκπαίδευσης στο πλαίσιο των θεραπευτικών προγραμμάτων, μπορούν ουσιαστικά να συνεισφέρουν στην κοινωνικοποίηση του ατόμου και στην πλήρη ένταξη του στο κοινωνικό σύστημα.

"Ένας σημαντικότερος θεραπευτικός παράγοντας αφορά στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης μέσα από τις επιτυχίες, βήμα-βήμα και αυτό επιτυγχάνεται μέσα από τη συμμετοχή σε δημιουργικές δραστηριότητες και εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιούνται στις Θεραπευτικές Κοινότητες" (Kooyman, 1993).

Σκοπός της Εκπαίδευσης μελών στο ΚΕΘΕΑ:

Με βάση τα στοιχεία που προκύπτουν από τα αρχεία του ΚΕΘΕΑ και λαμβάνοντας υπόψιν τις μορφωτικές ελλείψεις και τις ανάγκες για επαγγελματική κατάρτιση των υπό-θεραπεία μελών, σχεδιάστηκε και υλοποιείται από τον Οκτώβριο του 1995 μέχρι σήμερα στη Θ.Κ. ΝΟΣΤΟΣ ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης, το οποίο καλύπτει συνολικά 25 ώρες την εβδομάδα, δηλαδή 100 ώρες τον μήνα. Σε σχέση με το πρόγραμμα της κοινότητας, η εκπαίδευση καλύπτει το 1/3 των ωρών και τα άλλα 2/3 είναι αφιερωμένα στη συντήρηση της 'οικογενειακής ατμόσφαιρας' του σπιτιού και στις θεραπευτικές ομάδες.

Σκοπός του προγράμματος εκπαίδευσης, όταν αυτό σχεδιάστηκε, ήταν η προκατάρτιση και η επαγγελματική κατάρτιση των υπό-θεραπεία μελών, μέσα από την έκθεση σε πολλαπλά ερεθίσματα τα οποία θα άνοιγαν νέους δρόμους και προοπτικές για περαιτέρω ειδίκευση και για μελλοντική επαγγελματική απασχόληση.

Στο σχεδιασμό των προγραμμάτων και μέσα από ομαδικές συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με τα

μέλη, έγινε φανερό ότι τα μέλη των θεραπευτικών προγραμμάτων στο σύνολο τους έχουν:

1. θετική εικόνα για την 'έννοια' της εκπαίδευσης, όμως αρνητική εικόνα για το σχολικό σύστημα, όπως οι ίδιοι το βίωσαν και για τη χρησιμότητά του
2. αρνητικές εμπειρίες κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής τους πορείας, λόγω της προσωπικής τους αποτυχίας να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του σχολείου και της απόρριψης που 'βίωσαν' μέσα σε αυτό
3. αρνητική εικόνα για τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, τους οποίους χαρακτηρίζουν ως 'αδιάφορους' απέναντι στις πραγματικές ανάγκες των μαθητών
4. σημαντικά κενά στην εκπαίδευση τους τα οποία δύσκολα αναπληρώνονται
5. ελάχιστη έως ανύπαρκτη επαγγελματική εμπειρία ή κατάρτιση και
6. ελάχιστα κίνητρα για συμμετοχή σε εκπαιδευτικές διαδικασίες, πέρα από το προσωπικό ενδιαφέρον για ορισμένα αντικείμενα σπουδών, κυρίως καλλιτεχνικής φύσης.

Στόχος του προγράμματος ήταν να εμπλακούν στη διαδικασία της εκπαίδευσης όλα τα μέλη της κοινότητας και για το λόγο αυτό λειτούργησαν 12 εκπαιδευτικές ομάδες με διαφορετικά αντικείμενα.

Από τις 12 ομάδες, οι δύο ήταν υποχρεωτικές για όλα τα μέλη της κοινότητας και ονομάστηκαν "ομάδες υποχρεωτικής παρακολούθησης". Οι ομάδες αυτές έγιναν υποχρεωτικές προκειμένου να δώσουν την ευκαιρία στα μέλη της κοινότητας, να γνωριστούν μεταξύ τους αλλά και με τα παλαιότερα μέλη σε ένα κλίμα διαφορετικό από αυτό των ομάδων εργασίας και θεραπείας και ιδιαίτερα τις πρώτες 90 ημέρες που είναι κρίσιμες για την απόφαση του μέλους να παραμείνει στη θεραπεία. Η σημασία αυτού του σχεδιασμού, γίνεται αντιληπτή λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι οι διακοπές των μελών εντοπίζονται συνήθως στο πρώτο τρίμηνο και εξαρτώνται σημαντικά από την ποιότητα των σχέσεων που αναπτύσσει κάθε μέλος στη διάρκεια της παραμονής του στο πρόγραμμα. Επίσης οι υποχρεωτικές ομάδες ανήκουν στο πρόγραμμα προκατάρτισης. Κάθε εκπαιδευτική ομάδα σχεδιάστηκε ώστε να εξυπηρετεί συγκεκριμένο στόχο και να απευθύνεται στα μέλη της κοινότητας ανάλογα με την 'κοινοτική ηλικία' στην οποία βρίσκονται.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ:

α. Ομάδες Υποχρεωτικής Παρακολούθησης:

Ομάδα ελληνικής γλώσσας:

Στην πλειοψηφία τους τα μέλη των θεραπευτικών κοινοτήτων, ακόμη και όταν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση, παρουσιάζουν ιδιαίτερες δυσκολίες στη γραφή και στην ανάγνωση. Οι ομάδες ελληνικής γλώσσας δίνουν την ευκαιρία στα μέλη της θεραπευτικής κοινότητας, να αποκτήσουν ή να βελτιώσουν δεξιότητες όπως, η γραφή και η ανάγνωση, οι οποίες είναι απαραίτητες στην επικοινωνία.

Για την κάλυψη των παραπάνω διαφορετικών αναγκών, δημιουργήθηκαν 2 υπό-ομάδες:

1.Υπό-ομάδα Γραφής: συμμετέχουν όσοι αντιμετωπίζουν προβλήματα γραφής και στόχος της είναι η εκμάθηση και εφαρμογή των γραμματικών και συντακτικών κανόνων της ελληνικής γλώσσας. Το ενδιαφέρον σ' αυτήν εστιάζεται στην εκμάθηση και στην εφαρμογή των γραμματικών και συντακτικών κανόνων της

ελληνικής γλώσσας.

2.Υπό-ομάδα Ανάγνωσης: έμφαση δίνεται στη βελτίωση των δεξιοτήτων ανάγνωσης των κειμένων, στην εξοικείωση με τη λογοτεχνία και στην κατανόηση των νοημάτων του κειμένου. Διαβάζονται γνωστά ελληνικά κείμενα και συχνά καλούνται συγγραφείς για παρουσίαση κειμένων στην κοινότητα.

Ομάδα μαζικού αθλητισμού: Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στη συμμετοχή μελών της κοινότητας στις δραστηριότητες μαζικού αθλητισμού, ιδιαίτερα στη διάρκεια των πρώτων 30 ημερών, όταν η συμμετοχή τους σε τέτοιες ομάδες τους ανακουφίζει από το άγχος που προκαλεί η διαμονή στη κοινότητα και η διακοπή της λήψης ουσιών. Ένας από τους κύριους στόχους των ομάδων, είναι η γνωριμία του μέλους με το σώμα του και η φροντίδα του σώματος που μέχρι σήμερα κακοποιούσε.

β. Ομάδες Επιλογής:

Υπό-ομάδα Συγγραφής: εδώ οι συμμετέχοντες συγγράφουν.

Ομάδες Αθλοπαιδιών: Σ' αυτές μπορεί να συμμετέχουν εθελοντικά όλα τα μέλη της κοινότητας και διαφέρουν από τις ομάδες μαζικού αθλητισμού γιατί έχουν στόχο τους τη διοργάνωση αγώνων σε συνεργασία με αθλητικά σωματεία και την εκπροσώπηση των ομάδων στους επίσημους αθλητικούς οργανισμούς. Σήμερα λειτουργούν ομάδες ποδοσφαίρου και μπάσκετ, με επιπλέον στόχο την προαγωγή του ομαδικού πνεύματος και της συνεργασίας των μελών της κοινότητας.

Ομάδες Συνεργασίας: Σ' αυτές τις ομάδες συμμετέχουν μέλη που βρίσκονται περισσότερο από 4 μήνες στην κοινότητα και έχουν ήδη αναλάβει συγκεκριμένες ευθύνες. Σήμερα λειτουργούν ομάδες ιστιοπλοΐας και ορειβασίας, με κύριο στόχο την ανάπτυξη των ικανοτήτων επιβίωσης σε ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες, την καλλιέργεια ομαδικού πνεύματος συνεργασίας και αλληλοβοήθειας, την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης στην ομάδα και την υπέρβαση των προσωπικών ορίων.

Ομάδες Καλλιτεχνικών Δεξιοτήτων: Σ' αυτές τις ομάδες συμμετέχουν τα μέλη που βρίσκονται ήδη τέσσερις μήνες στην κοινότητα. Στόχος είναι η επαφή των μελών με τις ευρύτερες πολιτισμικές αξίες μέσα από τη διοργάνωση, τριών τουλάχιστον το χρόνο, εκθέσεων και παραστάσεων σε συνεργασία με επώνυμους καλλιτέχνες καθώς και με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Σήμερα λειτουργούν ομάδες θεάτρου, χορού και η ιδιαίτερη σημασία τους βρίσκεται στην ανάπτυξη ενδιαφερόντων για την καλύτερη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

α. Ομάδες Υποχρεωτικής Παρακολούθησης

Παραδοσιακά Επαγγέλματα: Στις ομάδες αυτές συμμετέχουν μέλη της κοινότητας που έχουν παραμείνει τουλάχιστον για 8 μήνες. Στόχος τους είναι η επαγγελματική κατάρτιση των μελών σε ένα από τα παραδοσιακά επαγγέλματα του τόπου μας, όπως, η ξυλωναυπηγική και η μετέπειτα απασχόληση τους σε ναυπηγεία της περιοχής.

β. Ομάδες Επιλογής:

Σύγχρονα Επαγγέλματα: Στόχος είναι η προετοιμασία των μελών για την καλύτερη ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Λειτουργούν ομάδες κοσμήματος, ηλεκτρονικής επεξεργασίας εικόνας και φωτογραφίας.

Αποτελέσματα της Εκπαίδευσης

1. Η ομάδα Συγγραφής έχει εκδόσει μια μικρή συλλογή διηγημάτων τις 'Ιστορίες του Νόστου' και ένα μυθιστόρημα των μελών 'Το Παλαιοπωλείο', ενώ το τρίτο βιβλίο είναι υπό έκδοση.

2. Η ομάδα Συνεργασίας διοργάνωσε 6 ορειβατικές εκδρομές καθώς και δύο ιστιοπλοϊκά ταξίδια στα νησιά του Αργοσαρωνικού, με επιμέρους στόχο την ενημέρωση των κατοίκων για θέματα πρόληψης και παρέμβασης των θεραπευτικών κοινοτήτων.

3. Η ομάδα Αθλοπαιδιών συμμετέχει σε 20 αγώνες μπάσκετ και 20 ποδοσφαίρου, κατά μέσο όρο ετησίως, ενώ συμμετέχει στο πρωτάθλημα μπάσκετ του ΕΚΠ (Εργατικό Κέντρο Πειραιά) και στο πρωτάθλημα ποδοσφαίρου ΑΔΕΔΥ.

4. Η ομάδα Παραδοσιακών Επαγγελμάτων έχει συντηρήσει το ΚΥΡΗΝΕΙΑ II για διάστημα ενός έτους, έχει κατασκευάσει ένα δμέτρο παραδοσιακό σκάφος, το ΝΟΣΤΟΣ I και έχει συντηρήσει το ΝΕΒΟ, σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Ναυτικής Παράδοσης.

5. Η ομάδα Σύγχρονων Επαγγελμάτων έχει διοργανώσει 4 εκθέσεις φωτογραφίας και δύο εκθέσεις κοσμήματος, ενώ έχει εκδόσει 4 ημερολόγια με θέματα από τις αντίστοιχες εκθέσεις.

6. Η ομάδα Καλλιτεχνικών Δεξιοτήτων έχει πάρει το πρώτο βραβείο χορού στον Πανελλήνιο Διαγωνισμό Χορού.

7. Η Ομάδα Θεάτρου κέρδισε το 2ο Βραβείο Ερασιτεχνικού Θεάτρου ανεβάζοντας το έργο του Σαίξπηρ, "Ρωμαίος και Ιουλιέτα". Έχει παρουσιάσει 6 θεατρικές παραστάσεις, ενώ το υλικό όλων των θεατρικών παραστάσεων είναι ήδη αρχειοθετημένο στο Θεατρικό Μουσείο. Επίσης η ίδια ομάδα ηχογράφησε και ένα CD το οποίο περιέχει τα τραγούδια της τελευταίας θεατρικής παράστασης που έδωσε (Οδυσεβάχ), τη μουσική των οποίων συνέθεσαν τα μέλη της ομάδας.

Συμπεράσματα:

Από τα στοιχεία του ΚΕΘΕΑ προκύπτει ότι το σύνολο των ατόμων που ζητούν θεραπεία και απεξάρτηση από τα ναρκωτικά παρουσιάζουν σημαντικές μορφωτικές και επαγγελματικές ελλείψεις, που θα επηρεάσουν την μετέπειτα ένταξή τους στην αγορά εργασίας και θα παρεμποδίσουν την ολοκληρωμένη κοινωνικοποίηση τους.

Η λειτουργία ενός εκπαιδευτικού προγράμματος φαίνεται ότι καλύπτει τέτοιες ελλείψεις, ενώ παράλληλα εμποδίζει την ιδρυματοποίηση των μελών της θεραπευτικής κοινότητας (Goffman, 1961) και ο τρόπος με τον οποίο αυτό επιτυγχάνεται εντοπίζεται κυρίως σε δύο επίπεδα, στο επίπεδο του ίδιου του θεσμού της εκπαίδευσης που εισάγει συνεχώς νέα ερεθίσματα και στοιχεία από την περιβάλλουσα κοινωνία και τον πολιτισμό της, καθώς και στο επίπεδο των μελών που αποκτούν τη δυνατότητα της προσωπικής έκφρασης

μέσα από τις ποικίλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες συμβάλλουν στη συναισθηματική ωρίμανση των μελών της θεραπευτικής κοινότητας αλλά ακόμη και στην υπέρβαση των προσωπικών ορίων. Στη διάρκεια μιας θεατρικής παράστασης, μιας αθλητικής δραστηριότητας ή μιας έκθεσης φωτογραφίας, το μέλος της κοινότητας 'εκτίθεται' στο ευρύ κοινό και καλείται να αναπτύξει δεξιότητες επικοινωνίας και δημοσίων σχέσεων, να ελέγξει τις συναισθηματικές του αντιδράσεις και παράλληλα να εμπλακεί ενεργά στα πολιτιστικά και κοινωνικά δρώμενα. Αυτή η στάση και συμπεριφορά έρχεται σε αντίθεση με την παθητικότητα και την αδιαφορία που χαρακτηρίζουν τα εξαρτημένα άτομα, σηματοδοτούν την έναρξη μιας καινούριας σχέσης με τον ίδιο τους τον εαυτό και την ευρύτερη κοινότητα και ιδιαίτερα τονώνουν την αυτοπεποίθηση τους, ώστε να συνεχίσουν και να ολοκληρώσουν την προσπάθεια απεξάρτησης.

Επιπλέον, φαίνεται ότι η συμμετοχή σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης συμβάλλει και στη μείωση της διακοπής από τη θεραπεία. Η παρούσα μελέτη είναι η πρώτη που ασχολείται με τη σχέση ανάμεσα στις εκπαιδευτικές και θεραπευτικές δραστηριότητες και πώς αυτές επηρεάζουν τη διακοπή από τη θεραπεία. Αυτός είναι ένας τομέας που αξίζει να ερευνηθεί περισσότερο ακόμη και στο επίπεδο των σχέσεων ανάμεσα στη διακοπή από το σχολικό σύστημα ή από κάθε δομημένο κοινωνικό σύστημα και στη χρήση ουσιών.

Πίνακας 1 :

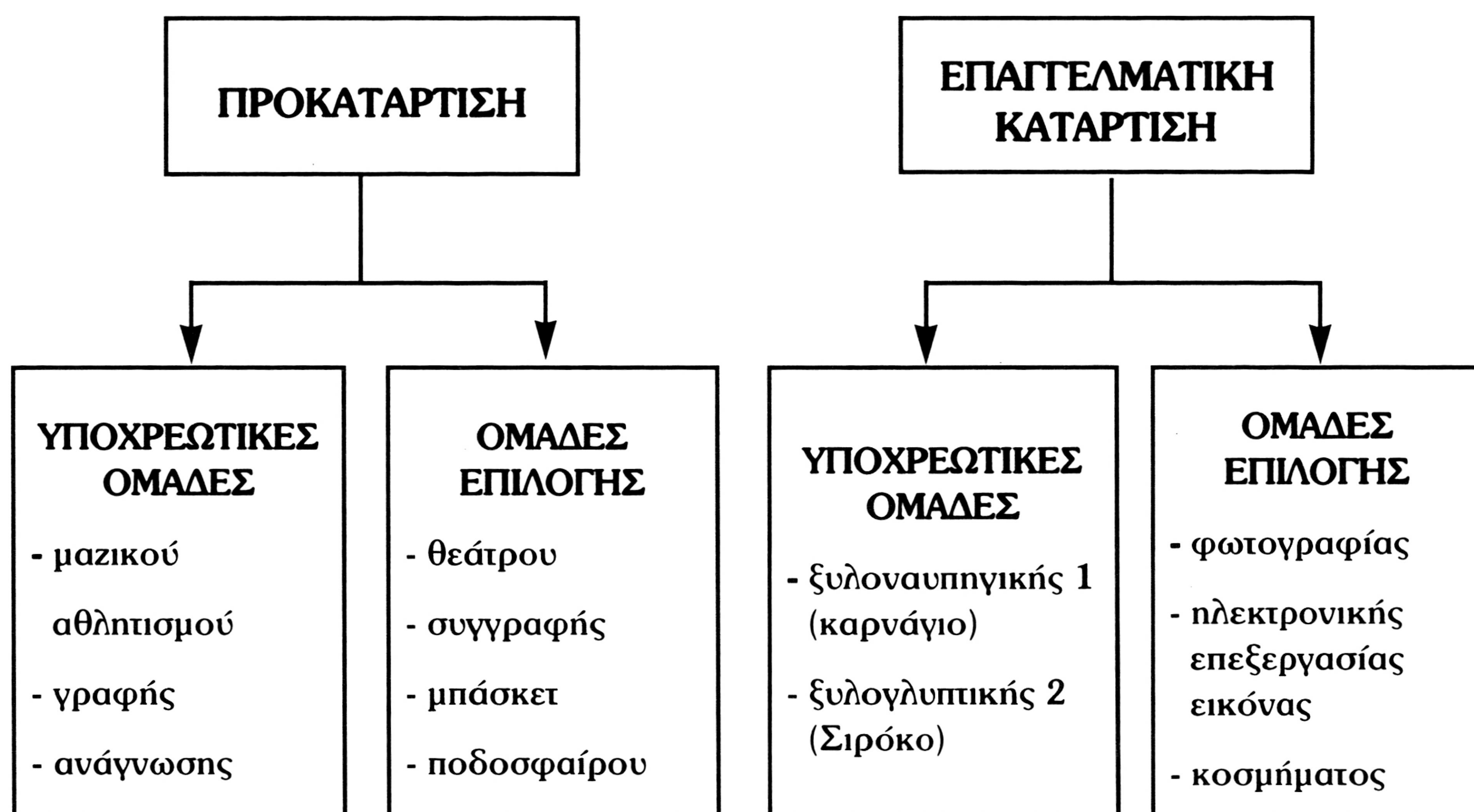
Συνοπτική περιγραφή του εκπαιδευτικού προγράμματος της Θ. κ. Νόστος

Πηγή: Αρχείο Εκπαίδευσης Προγράμματος ΝΟΣΤΟΣ. (Σεπτέμβριος 1997)

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ Θ.Κ.	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΣΤΟΧΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ *
0 - 4 ΜΗΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΜΑΖΙΚΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ • ΜΠΑΣΚΕΤ • ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ • ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ • ΙΣΤΙΟΠΛΟΙΑΣ • ΟΡΕΙΒΑΣΙΑΣ 	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΙΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ ΕΛΛΕΙΨΕΩΝ
4 - 8 ΜΗΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΘΕΑΤΡΟΥ • ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ • ΧΟΡΟΥ • ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΣ 	
8 - 12 ΜΗΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ • ΞΥΛΟΝΑΥΠΗΓΙΚΗΣ 1 • ΞΥΛΟΝΑΥΠΗΓΙΚΗΣ 2 	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

* Οι στόχοι που θέτει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ισχύουν καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής ενός μέλους στη θεραπευτική κοινότητα. Ωστόσο, ανά τρίμηνο δίνεται ιδιαίτερη προσοχή σ' έναν από αυτούς.

**ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΗΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΝΟΣΤΟΣ**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Broekaert, E. (1995). School and Therapeutic Community. Proceedings of the 2nd European Conference "Europe Against Drug Abuse", KETHEA: Thessaloniki.

DeLeon, G. (1994). Therapeutic Community: General Theory and Model. Research Monograph Series 144. NIDA: Maryland

Goffman E. (1961) Ασυλα. Ευρύαλος: Αθήνα. 1994.

Κοινωνική Εργασία, Τεύχος 42 (1996). Αφιέρωμα στο Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων. ΣΚΛΕ: Αθήνα.

Kooyman M. (1993). The Therapeutic Community for Addicts. Swets & Zeitlinger: Amsterdam.